

بررسی نوآوری های کتاب زاد المسافرین

اسما سپهر سبحانی، فرداد فیروزی، عبدالعلی محقق زاده

گروه داروسازی سنتی، دانشکده داروسازی شیراز.

پژوهش و تفحص در کتب گذشتگان در خود باوری و روشن شدن جایگاه ایرانیان در پیشرفت علوم نقش به سزایی داشته است. دانشمندان مسلمان ایرانی در کتب گرانبهای خود علاوه بر بیان نظر سایر دانشمندان، ایده ها و تفکرات ناب خود را نیز مطرح کرده اند و در بسیاری از موارد به نقد و مقایسه ی نظر خود با سایرین پرداخته و در بسیاری از موارد نظر خود را به عنوان نظر صحیح مطرح کرده اند. کتاب زاد المسافرین تالیف مهدی بن علی نقی شریف است، که در اواخر دوره ی صفویه می زیسته؛ او این کتاب را به خواهش شخصی به نام میرزا اسماعیل، که بسیار در سفر بوده ترتیب می دهد تا او را در حفظ صحت و معالجه ی برخی از امراض شایع بدون حضور طبیب یاری دهد.

این کتاب شامل ۲ قسمت می باشد. مطلب اول، قوانین حفظ صحت مسافران را مطرح می کند و مطلب دوم، راه های معالجه ی برخی از امراض شایع را به گونه ای که انجام آن برای افراد عادی و بی تجربه آسان باشد؛ بیان می کند. سادگی در مان ها و کم حجم بودن کتاب از جمله عوامل موفقیت این کتاب بوده است. توجه به موارد ذکر شده کتاب زادالمسافرین در خور توجه و تحلیل است.

برای انجام این پژوهش، ابتدا کتاب زادالمسافرین مورد مطالعه قرار گرفت سپس مطالبی که نویسنده از تجربیات شخصی خود و سایر دانشمندان بیان کرده بود را بر اساس نوع مطلب (لغت شناسی، نظر دیگران، نظر مولف و نظر سایرین) مورد بررسی قرار گرفت. براساس یافته ها ۳۹ مطلب در این کتاب یافت گردید که ۱۶ مورد مولف به بیان نظر بزرگانی چون صاحب ذخیره، شیخ الرئیس، ملانفیس و ابن زکریا پرداخته است؛ و در ۲۳ مورد دیگر به بیان تجربه های شخصی و ارائه ی نسخه های ابتکاری خود در درمان بیماری های چون ضعف معده، درد چشم و درد دندان پرداخته است. برخی از موارد نیز با رعایت جانب ادب سخنان بزرگانی چون صاحب ذخیره را نقد کرده است.